

עניינים תוכן

א.....	תקציר	
4.....	מבוא	1.
5.....	רקע תיאורטי	2.
5.....	הרקע להפעלת תכנית הייצוב הכלכלית	1.1
7.....	תכנית הייצוב הכלכלית לשעת חירום	1.2
8.....	תוצאותיה של תוכנית הייצוב הכלכלית	1.3
9.....	המשמעות החברתית, הכלכלית והפוליטית של תוכנית הייצוב הכלכלית	1.4
10.....	התיאוריה הקיינסיאנית	1.5
12.....	נאו ליברליזם	1.6
13.....	אינפלציה ומשמעותה	1.7
15.....	מתודולוגיה	3.
15.....	מטרת המחקר	2.1
15.....	שאלת המחקר	2.2
15.....	שיטת המחקר	2.3
16.....	ממצאים	4.
19.....	דיון	5.
21.....	סיכום ומסקנות	6.
22.....	ביבליוגרפיה	7.
24.....	רשימת תרשימים	8.

רשימת איורים:

- איור 1 : שיעור האינפלציה השנתי בין השנים 1965-2001 שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- איור 2 : החוב החיצוני נטו כאחוז מהתוצר, 1980-1998 .. שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- איור 3 : גירעון כולל של המגזר הציבורי, 1970-2002 שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- איור 4 : מדדי שכר ממוצע במחירים קבועים, 1980-2007 (בסיס 1978) שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.

1. מבוא

בין השנים 1979-1985 סבלה ישראל ממשבר היפר אינפלציה. בשיאו הגיעה האינפלציה השנתית לשיעור של 444.5%. מצב זה גרם לשחיקה מהירה של הכסף שנמצא בידי הציבור, ואילץ את המדינה בסופו של דבר להפעיל תוכנית חירום להצלת המשק.

בעבודה זו אבדוק את מידת ההשפעה של התוכנית הכלכלית לייצוב המשק על משבר ההיפר אינפלציה איתו התמודדה ישראל בין השנים 1979-1985. זאת, תוך שימוש בנתונים סטטיסטיים רלוונטיים והבניית מסגרת תיאורטית איכותנית, באמצעותה אנתח את המצב.

הפרק הראשון יכלול בתוכו סקירה תיאורטית נרחבת, שתציג את הרקע להפעלת התוכנית, את התוכנית עצמה והרקע התיאורטי; הפרק השני יציג את המתודולוגיה לפיו הכנתי את עבודה זו; הפרק השלישי יציג את הממצאים הסטטיסטיים הרלוונטיים לניתוח המקרה; בפרק הרביעי אערוך דיון, ולבסוף, אציג בפרק החמישי את מסקנותי מעבודה זו.

2. רקע תיאורטי

1.1 הרקע להפעלת תכנית הייצוב הכלכלית

בעשרים וחמש השנים הראשונות להקמתה, נהנתה מדינת ישראל מצמיחה בשיעורים גבוהים מאוד. שיעור הצמיחה השנתי המוצע בין השנים 1950-1972, כולל שנות המיתון בשנים 1966-1967 עמד על 10.7%. האינפלציה הממוצעת בעשרים השנים הראשונות להקמתה של מדינת ישראל עמדה על 5%. צמיחת המשק התבססה בעיקרה על השקעות ממשלתיות בתשתיות, דבר שיצר ביקושים גבוהים בענפי המשק השונים והביא לצמיחה הגבוהה. המיתון אותו חוותה המדינה בשנים 1966-1967 נבע מהחלטת הממשלה להפחית את השקעותיה במשק, בשל הגאות הכלכלית הגדולה, והחשש מאיבוד שליטה על שיעורי האינפלציה כתוצאה מעליית השכר הריאלי ומעלייה בביקוש למוצרים השונים במשק. ממחציתה השניה של שנת 1967 ועד לשנת 1972 נאלצה הממשלה להגדיל את השקעותיה בתשתיות. זאת, בשל מלחמת ששת הימים, והצורך להקים אחריה בסיסים צבאיים ותשתיות תומכות לחימה ביהודה ושומרון ובסיני. בכלל זה, הושם דגש מיוחד על פיתוח וקידום התעשיות הצבאיות של ישראל על מנת להתמודד עם אמברגו הנשק ממנו סבלה לאחר המלחמה. השקעות כבדות אלה של הממשלה אילצו אותה להיכנס לגירעון הולך ומעמיק, ולהדפיס עוד ועוד כסף על מנת לממן את הוצאותיה הגבוהות (זילברפרב, 2005; Patinkin, 1993).

לאחר תקופה בת מספר שנים בהן שיעור האינפלציה השנתי היה נמוך יחסית (למשל: 0.2% בשנת 1967), חזרה האינפלציה לטפס בתחילת שנות השבעים. זאת, כתוצאה מהגידול החד בביקושים וכתוצאה מהשקעות הממשלה, וכתוצאה מהגירעון הממשלתי. החל משנת 1971 החלה האינפלציה בישראל לטפס בשיעורים הולכים וגדלים. כך, למשל, עמד שיעור האינפלציה בשנים 1971-1972 על 13.55% לשנה, בשנים 1979-1982 עמד שיעור האינפלציה על 119.3% לשנה, ואילו בשנת 1984 עמדה האינפלציה על 444.9%. התמודדותה של ישראל עם משבר האינפלציה הושפעה באופן משמעותי ממלחמת יום הכיפורים שהצריכה שיקום של הצבא וצידו מחדש ושיקום התשתיות שנפגעו במלחמה, תוך הגדלת הוצאות הממשלה וגרעונה התקציבי על ידי הגדלת כמות הכסף במשק. זאת, לצד משבר האנרגיה העולמי שפרץ עוד טרם המלחמה, באוגוסט 1973. בתקופת המשבר ניצלו חברות אופ"ק את המחסור העולמי בנפט על מנת להעלות משמעותית את מחירו לעולם המערבי ובכך להפעיל לחץ בינלאומי על מדינות המערב. כתוצאה מכך, נכנסה כלכלת ישראל, בדומה לכלות מערביות אחרות, למצב של סטגפלציה: נוסף על הזינוק החד בשיעור האינפלציה בשנים אלה, נכנסה ישראל למיתון, כאשר שיעור הצמיחה השנתי שעמד קודם על יותר מ-10% בשנה בממוצע, בין השנים 1950-1972, ירד בבת אחת באופן דרסטי לשיעור